

здвигаємо наш новий Господній Храм, пам'ятник Помісності. Бо патріархат і помісність — це не тільки справа чисто канонічна, структуральне завершення Церкви, але в першій мірі це сильна духовна основа, свідомий Божий люд, який цю помісність здійснює у практичному щоденному житті. Коли будемо мати сильні “низи”, тоді помісність “на верхах” стане конечністю. Ця ідея помісності і релігійної та національної самостійності проявляється не тільки в організації парафії, але також у наших виданнях, радіопередачах, проповідях, у вихованні єдності з нашими православними братами. Великий вплив парафії помічується також на національному, громадському й культурному відтинках. Це не якесь ідолопоклонство, як дехто каже, не “наука фольклору при допомозі релігії”. Ні! Релігія — це не тільки церква і захристія, але ціле людське життя з найрізномірнішими виявами. І коли ми хочемо оновити життя української спільноти на засадах традиційного, здорового, морального християнства та в дусі національної свідомості, то це богоугодне діло, справжній апостолят, служба Богові й народові.

Ми свідомі, що в сьогоденних умовах загальної байдужності та ложних філософій, ми своїми власними слабкими людськими силами багато не вдіємо. Тому постійно мусимо звертатись за посередництвом наших небесних Опікунів, Святих Князів Володимира й Ольги, до Господа Бога і прохати щедрих ласк та благословення для всіх наших починів.

З волі Божої складалося так, що важливі етапи в будові нашого нового храму зв'язані з нашим рідним українським святом Покрова Пресвятої Богородиці, і це свято стало нашим другим храмовим празником. Також і цього року на Покрови, 14-го жовтня, відбудеться врочисте вмуровання наріжного каменя. У цьому бачимо особливий знак Божого Провидіння і твердо віремо, що бережені під могутнім Покровом Пресвятої Трійці, Пречистої Богоматері, Святих Князів Володимира і Ольги, об'єднані великою ідеєю релігійно-національного відродження, зможемо успішно продовжувати нашу працю на Божу славу, для вічного і дочасного добра рідного народу, для розвитку і скріплення Української Помісної Церкви.

Іван Музичка

КУЛЬТ БОГОРОДИЦІ В УКРАЇНІ

Культ Богоматері в Русі—Україні починається з прийняттям християнства в 988 році за князя Володимира Великого. Хоч до того часу в Києві за княгині Ольги була вже церква пророка Іллі і, мабуть, кілька інших, про культу Богоматері нема виразних згадок. Він, напевно, був літургічний, бо візантійська літургія влітає цей культ, у богочитання, і Літургія була у Візантії, як і потім в Україні, вчителем Божих правд та історії спасіння своїми численними засобами, а головне іконами. У Візантії культу Богородиці стояв високо, бо то був терен перших христологічних і богородичних єресей у V і пізніших століттях, а рівночасно Візантія пережила кілька певних історичних рятунків від різних ворожих виступів, які грозили їй загладою. Ці рятунки, — і Візантія та народ в це вірили, — прийшли через Марію і про них урочисто з вдячністю згадує візантійська Літургія по сьогоденній день.

Ця вдячність і віра в опіку Марії перенеслась з Літургією в Україну відразу по охрещенні, і згодом богородичний культ в Україні набув своїх національних особливості. Культ Марії в Україну прийшов, отже, через Літургію й ікони, які український народ полюбив і держав їх у своїх

хатах у великім числі, а одна — Спасителя або частіше Богоматері — була все в одному куті, окремо прикрашена і творила немов престол в українській сім'ї, при якому відбувались всі важніші події сімейного життя. Такий священний кут в українській хаті з іконою Богоматері називався "покуття".

Першу ікону привезла в Україну із собою до Києва княжна Ганна, жінка Володимира, і він сам теж привіз чимало ікон, якими прикрашав свій столичний город. Літописець згадує факт перенесення ікон з Візантії і каже, що ті ікони усунули поганських ідолів; митрополит Іларіон у своїм славнім "Слові" (1038 р.) каже, що Київ був освічений іконами. "Ізборник" 1076 р. — своєрідний підручник духовного життя на цілі століття в Україні — нагадує, що іконам Христа і Богородиці і святих з вірою віддавати честь.

В Україні культ Богоматері прищепився дуже скоро і глибоко, бо натрапив на пригожий ґрунт в українські душі. Україна стрінула християнство без спротиву, і на заклик Володимира народ поспішив на хрещення. Цьому теж сприяла і поганська релігія в Русі-Україні, яка була релігією людей, що жили на лоні природи, на багатій на різні плоди землі, яка їх годувала і обдаровувала щедро своїми дарами. Устрій української сім'ї був радше, як кажуть нам етнографи і етнопсихологи, матріархальним, і мама в сім'ї була у великій пошані, була основою сім'ї, була особою, без якої сім'я не могла існувати.

Св. Володимир свій перший соборний храм в Києві, що звався Десятинним, посвятив Успінню Богоматері. Марія — Мати Спасителя — була близька душі українця. Теж важливим чинником у поширенні культу Богоматері в XI столітті був акт князя Ярослава Мудрого 1053 року, яким князь посвятив увесь свій народ і віддав під її опіку свою державу. Як пам'ятник цього Ярослав побудував на воротах Києва церкву Благовіщення. Символіка цього велелемвна, коли пригадати, що в іконостасах церков Києва і України на т. зв. "царських вратах" є ікона Благовіщення, в якому сталось втілення, і Марія стала началом нашого спасіння, дверима до Божого Царства, яким є святилище з престолом у візантійським обряді. Київ, як і Візантія, зазнав теж кілька рятунків завдяки опіці Марії.

Про це згадує літописець. У відомій і на Заході поемі про похід Ігоря на половців мовиться, що князь Ігор по своїй втечі з половецького полону спішить найперше до ікони Богоматері "Пирогош", щоб подякувати за рятунок. Україна була засіяна іконами Богоматері. Перед іконами Богоматері народ гуртувався у горі чи у щасті. Ікона для народу була богородичним катехизмом. Іконі завдячує український народ свою віру і любов до Богоматері. За прикладом князів в Україні будується численні богородичні храми. Народ живе літургичним роком у своїм хліборобським житті, і кожний богородичний празник — то нагода до прослави Богоматері.

Київська держава через різні політичні причини занепала. У XIII ст. важкого удару завдали їй монголи-татари і почалась доба бездержавності, союзів з різними сусідами та лихоліть. Ті часи залишили велике число марійських пісень, легенд, апокрифів і оповідань про опіку Марії над українським народом та про її прикмети матері для терплячих. Все це народна творчість. З'являються численні чудотворні ікони Марії. Деякі ікони стають центрами релігійного і національного життя. Деякі славні українські ікони дістаються в тому часі до наших сусідів, як вишгородська до Москви, белзька до Польщі (Ченстохова). То були жорстокі часи, в яких українські землі переживали неволю, напади, грабунки, духовний занепад: припинився усякий культурний і релігійний ріст, священство було малоосвічене. Царгород нашою Церквою зовсім не займався, не давав їй духовного проводу. Народ лишився з Літургією і культом Богоматері, який здійснювався в Літургії, і в Марії бачив єдину захисницю та опікунку. Тоді постала в Україні віра в окрему опіку Марії над народом, якої висловом став празник Покрови Марії (в жовтні), її опіки. Коли

втікачі від усякого гніту і політичних небезпек втікали і збиралися на дніпрових островах, там твориться козацтво. Козаки організуються мілітарно і між своїми куренями будують церкву і посвячують її Покрову Марії з написом, взятим з Літургії; “Покрий нас чесним своїм Покровом”.

Так постає третя доба культу Марії в Козацькій Україні. За недовгий час релятивної свободи і державності будуються церкви і більше як третина з них марійські, набирають слави з часів татарської неволі монастирі з чудотворними марійськими іконами (Почаїв), творяться церковні братства, які вибирають собі як опікунку Марію. Списуються і друкуються церковні народні пісні і серед них справжні перлини на честь Марії в збірниках, які створили майбутній “Богогласник”. Марія все оспівувана як опіка-покров, володарка України, як особа, що живе з народом, з ним терпить, народом пілкується, над ним і над його долею плаче. З тих часів маємо “плакучі ікони”. В тій добі, яка почалась великим занепадом Церкви і духовності, маємо подію, що дала початок відродженню Церкви. То відома в історії Унія 1696 р., то поворот великої частини нашого народу до вселенської єдності і поповної злуки з Римом. Її спочатку супроводить велика і гостра полеміка і навіть криваві сутички, торкається і в сумнів ставляться різні догми християнської віри, але про Марію і її культ ніхто не має слова закиду. В часі роз’єднання Марія всіх єднає як “Мати руського краю”, як це співав кант тих часів.

З’єднання Українська Церква високо піднесла культ Марії і оформила його новими богослужіннями, піснями, народною побожністю, пізнанням Марії, її прикмет і впливу на життя народу і виховання молоді. Велика в тому заслуга монастирів, зокрема Чину св. Василя Великого. Творяться нові пісні з оригінальним змістом і музикою. Практикуються паломництва до Зарваниці, Гошова, Почаєва. Росте марійська духовна література, організуються марійські Дружини і Товариства (“Содали”) серед молоді, з’являється практика щоденних марійських богослужінь у місяці травні, і народ прив’язується до них масово. В католицькій частині України нові практики постають під західним латинським впливом. Під російською займанщиною в православній частині України залишаються тільки традиційні літургічні практики культу Марії, зокрема при помочі Акафісту Благовіщення та ікон Богородиці, які вже були дуже популярними, головню в родинному житті, в якому ікони творять “домашню Церкву” і наша література (світська) так часто про це згадує.

Той процес організованого і навіть динамічного культу Марії триває і розвивається до Другої світової війни. По тій важкій війні приходить знову лихоліття. Українську Католицьку Церкву зліквідовано і прилучено до Російської православної, атеїзм почав свій нищівний наступ на релігійні вартості. Новостворений в Західній Україні марійський культ пішов у “катакомби” і частинно зник, відпустові місця замовкли, за винятком кількох православних, але зник їхній маніфестаційний характер. Згубились і пропали деякі чудотворні ікони. Залишилась духовна опіка Марії у вірі народу, і народ передавав цю віру своїм поколінням.

Культ Марії продовжувався в динамічний спосіб самостійно на еміграції. Покоління священників, виховане на чужині, інтенсивно працювало, щоб народ жив у прадідний спосіб з Марією. Вояки, що брали участь у війні в різних арміях, зробили празник Покрови святом Опіки Марії і жовтень майже став другим марійським місяцем по травні. Появився спосіб культу Марії при помочі “мандрівних ікон Богоматері” по поселеннях і їхніх громадах. Зросла марійська література, й появились нові іконописці. Новиною були численні кожного року прощі до Люрду, Фатіми і Риму, чим виступили українці з культом Богоматері на міжнародне поле. В Римі є наша чудотворна ікона — копія такої ікони з Жировиць, одинока з України, що була на чужині в часі більшевицького панування.

З поворотом волі для України і її Церкви в 1990 р. почалась нова доба культу Богородиці в Україні з традиційною вдячністю за її історичні порятунки. Український народ належить до виїмкових народів, що має таку сильну віру в історичні рятунки Богоматері, якій завдячує своє існування на сході Європи і все своє історичне буття пов'язує з Матір'ю Спасителя.

Рим-Львів

Віра Селянська - Вовк

ПІД ОМОФОРОМ БОЖОЇ МАТЕРІ — ПОКРОВИТЕЛЬКИ СОБОРНОЇ УКРАЇНИ

СТІНА НЕЗРУШИМА

(Оранта з Софіївського собору в Києві)

Народ:

Стіна Незрушима
вже тисячу літ
підносиш руки нетлінні:
очі світяться жахом,
а губи — в мовчазнім молінні.
Скільки наїзників серед храму
німіло перед твоєю красою,
а яничари билися в груди
перед тобою.
Скільки лихоліть перекотилося
по твоїм серці, Оранто!
Негоди його стиснули
колючим вінцем аканту.
Довгі століття кришилися

під твоїми стопами:
дудніла в ранах земля,
котився стогін степами.
Але ти — Стіна незрушима,
а ми — твій народ, синьшата!
Під твоїм омофором —
наша хата.
Не дозволяй, щоб чорна рілля
далі двигала жорна долі,
вже наплакали очі повні відр
чорного болю.
Випроси в свого Сина дар чудесний,
щоб по страстях засяяли нам
воскресні весни!

МОЛЕБЕНЬ ДО БОГОРОДИЦІ

(Уривки з поеми)

1.
В Євангелії золотолисто
записане твоє ім'я,
бо з тебе народилося світло.
Стоїть світло в zenіті,
але як зріти сліпим,
що каменують пророків?
Палають війни, розвітають пороки,
навколішки перед фетишами
приносять криваві жертви.
Танцюють у вирі страхітні маски
з давніх театрів,
і ми танцюємо з ними.
Правду скручено на мотузку,
дію перетворено в веремію,
надію згашено, наче пожежа.
Хіба рости вниз
під небесним грибом-парасолем
з затруєними рубцями?
Як рятувати дитину
від брехні собачої та тенет довкола,
розвішаних на пастки невинним?
Як обтруситися осіннім деревом
від нищ і лжі липкої,
щоб стати лицем до сонця?
Прибігаю до Тебе, безсмертна Мати,
припадаю тобі до колін:
спаси ягня і отару.

11.
Богоцвіте,
схили свою голову
на нашу землю!
Ще небо
ледь-ледь благословляється
на світ,
Ще треба,
щоб вітер вимів
кожний завулок і засіяв пустир.
Вимоли людям піт чола
на щедрий окраєць хліба,
дай нам злагоду,
щоб небесні світила
дивилися в чистий дім.
Наші руки бездарні,
прийми від нас нині
душі з тріщинами,
серця зболілі,
сльози затверділі,
і будь княгинею
з Божим Сином
у нашій порожній садибі.

13.
Я тебе бачила на Україні
в голодні роки під тинном,
коли з землі вибухали